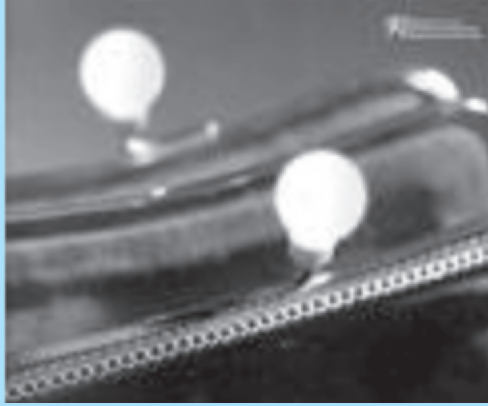

Bir YDD (Yeni Dünya Düzeni) Masalı

“ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİ”

Tahir ÖNGÜR
Jeoloji Yüksek Mühendisi

IRS-Uluslararası Sorumluluk Duyan Bilim İnsanları'nın saptamasına göre Exxon-Mobil geçtiğimiz yıl üniversitelere 16 milyon dolar kaynak aktarmış. Çok daha fazlasını aktarmıştır kuşkusuz da, bunu yalnızca küresel ısınmanın insanlığı tehdit etmediği doğrultusunda bilimsel(!) yayınlar yapılması için vermiş olması uyarıcı. 2006'nın belleklerde kalan hoşluklarından biri de çokuluslu sigara tekellerinin, sigaranın sağlığa verdiği zararlar konusunda kuşku uyandıracak bilimsel(!) bulgular elde edilmesi için Almanya üniversitelerine akıttığı kaynakların ortaya çıkması olmuştur.

Belli ki küresel kapitalizm oldukça dengeli ve verimli bir “Üniversite-Sanayi İşbirliği” düzeni oluşturmuş. Bunun için çok uğraşmış, buna

Üniversitelerin çok direnmiş olduğu düşünülmesin. Yeni Dünya Düzeni kamunun zayıflatılması, her türlü toplumsal etkinliğin serbest pazarın besleyici, göğertici kollarına terk edilmesi, her şeyin satılık kılınması, sermaye için tüm sınırların kaldırılması, ... zaten zorla ve göz göre göre yerleştirilmedi mi, dünyanın her köşesinde. Bundan üniversitenin bağışık olmasını bekleyemezdik. Üniversite, “Yeni Dünya Düzeni”nin dışında kalamazdı, kalmadı da. Bilim insanı için Üniversite’de var olabilmek ve var kalabilmenin bütün yolları ve araçları buna göre düzenlendi.

Bunun araçlarından biri olan akademik yükselme artık hakemli dergilerde yayınlanmış yayınınızın ve bunlara yapılan değinmelerin sayılarıyla yapılan ölçüm ise ve bu dergilerin en saygın(!)larının yayıncısı çok uluslu yayın tekelleri ise, bilim insanının araştırma konusunu seçerken de, vardığı sonuçları sergilerken de özgür olduğunu söylemek olanaklı mı? Bu dergilerin hakemleri, bildiğimiz hakemler değil de belli paradigmanın başı çekenleri, bazı sanayi kuruluşlarının danışmanları, YDD'nin “mahiler”i iken sürüden ayrılma olanağı var mı?

Üniversite’de var olabilmek ve var kalabilmenin bir başka yolu da bilimsel araştırma yapmak ise, yapacağımız araştırma için kaynak bulmaktan kolay ya da zor ne var? Artık bilimsel araştırma,

gelişmiş donanımlar, büyük yatırım gerektiren laboratuvarlar, çok sayıda uzman personel çalıştıran kurumlar, “müesseseler”; yani bir endüstriden yardım ve destek almayı gerektiriyor. Sınırları zorlayan bir araştırma yapmaya niyetlendi iseniz ya kaynağınızı kendiniz yaratacaksınız; ya da, o sınırların aşılmasını kendi çıkar ve egemenlik alanlarına bir saldırı olarak algılayacak olan “sanayi”nin denetiminden geçeceksiniz. Size sağlam bir “sponsor” gerekli.

Bu yıl bir yayın daha yapmanız gerekli. Aldığınız örnekleri yurt dışında test ettirmeniz gerekli. Sanayi sizin yardımınıza koşmaya hazır. Yeter ki siz, çoğalmaya başlayan altın işletmelerinin çevreye olan salgılarının çevre ve insan sağlığına olan etkilerini sorgulamayın. Örnekler ortada. Eşme’de neden 3 günde 1400 kişi zehirlendi? Bu ülkenin bilim insanlarının araştırma gündemine girmeyi bu konu hak etmiyorsa ne edebilir? Neyin hak ettiğini, son on yılda ülkemiz bilim insanlarının siyanürün maden işlemede kullanımına ilişkin yayınlarını tarayınca anlamak kolay: bu işletmelerin sağladığı aylık raporların yeniden anlatımı ve o işletmelerin güzellenmesi kaç bilim insanını yükseltmiş.

Bilim insanı ne yapsın? DEU’nden kalkıp Bergama’da yeraltısuyu örneği alıp analiz sonuçlarını açıkladıkları için Kimya Fakültesi (üstelik) Profesörleri’nin nasıl bir muamele ile karşılaştıklarını gören bir bilim insanının önündeki iki yoldan hangisini seçeceğini öngörmek güç mü?

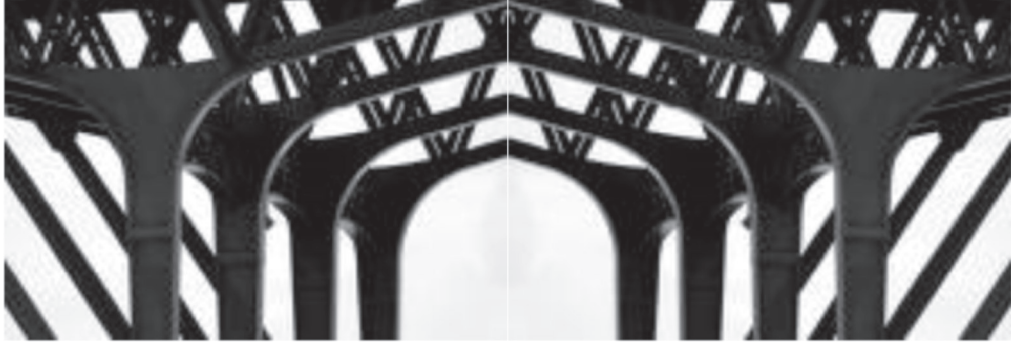
Ters yola giren bilim insanının, Fakülte’nizin kantini yenilenirken yardımını esirgemeyen, Dekan’ınız giriş holünde yerlere granit kaplatıp beğeni kazanırken o malzemeyi karşılıksız sağlayan “sanayi”nin kalbini kırması doğru mu? Sonra sabah koridorda karşılaştığınız büyüğüze günaydın dediğinizde size ters ters bakması, tez jürinizde nelerle yaşayacağınız konusunda içinize korku düşürmez mi?

Başka bir alana bakalım. Katı atık sahalarında sızıntıların yeraltısuyuna karışmasını engellemek için tek seçenekmiş gibi dayatılan sentetik yaygılar kullanılması yerine, bölgesel kil yataklarının bu işe elverişliliğinin neden araştırılmadığı, merak edilecek bir konu mu? Niyetlenenin karşısına kimin çıkacağını kestirmek

çok mu zor? Hadi onların Fakültenize yapacağı yardımı kesecekleri, ya da 2 öğrencinize burs vermeyecekleri, vb yollu gözdağlarını umursamadınız. Ya, o malzemelere ilişkin örnekleri almanın, taşımanın, test etmenin gerektirdiği harcamayı nereden karşılayacaksınız? YDD, halen ve şimdilik bir kamu kurumu olan Üniversitenizin bütçesini kuşa çevirmişken, elektrik borcunu ödeyebilmek için bile “sanayi ile işbirliği”nin tek seçenek olduğu gerçeği ile yüz yüze kalmış olan Bölüm Başkan’ınız size nereden kaynak bulacak? Sizde geleceği gören, önünüzü açmak için kendini parlayan ustanız, tez hocanız, gelinen durumu bir türlü içlerine sindiremeyip geçmişte MTA’nın, TPAO’nun, EİEİ’nin, Etibank’ın destekleri ile sayısız ve örnek araştırma yapabilmiş olan önceki kuşakların temsilcisi olan hocanız nemlenen gözlerini sizden saklamaya çalışmayacak mı?

Geçmişte hocalarınız diyelim ki Doğu Karadeniz’deki bakır yataklarından çıkarılan cevherin nasıl zenginleştirilebileceği, daha düşük tenörlü kesimlerle nasıl paçal edilip ulusal kaynağın son damlasına kadar değerlendirilebilmesi konusunda araştırma yapmak üzere çağrı alıp, saygı görürlerdi. Şimdi siz bunu boşuna beklemeyin. Çünkü artık o yatakları Kanadalı bir şirket işletiyor. Kanada’da benzer bir yatağı 0,1 gr/t’luk en alt tenörle çalıştırırken, burada sıkılması için bir nedeni yok; çünkü, 4,8 gr/t’luk en alt tenör seçmesine bir şey diyebilen yok. Yarı zenginleştirilmiş cevheri öylece yurtdışına satmasına karşı çıkan da yok. Hadi ülkemiz Üniversitelerindeki maden yatakları uzmanı insanlar, şu Kanada şirketine yol gösterecek yatakların telef edilmesinin önüne geçecek bir bilimsel araştırma yapın ve yayınlatın. Hadi, ülkemizin tek Ni-Co yatağı olan Manisa Çaldağ kuru laterit yatağındaki cevherin çevreye zarar verilmeden zenginleştirilmesi ve %50 zenginleştirilmiş çamur İskandinavya’daki rafinerilere götürülmesin, burada rafine edilsin de sanayinin girdisi olsun için bir araştırma yapın. “Sanayi” size yardım etmez mi? Bosphorous Nickel’de mi yardımcı olmaz? Elbette olmaz.

Aynı, son iki on yılda ülkenin sulak alanlarının üçte biri elden çıkarken bunun önlenmesi için bir araştırma yapmanıza yardımcı olacak bir destek bulamayacağınız gibi. Aynı, bunca güçlü yerli ve

yabancı kuruluş bir konsorsiyum oluşturmuş ve 2 milyar \$ dolayındaki bir pastayı paylaşacakken size Ilısu Barajı'nın yarın hangi karst sorunları ile karşılaşacağına ilişkin bir araştırma için kimsenin yardımcı olmayacağı gibi.

Uz atmaya gerek yok. Bilim insanı olarak hem yapacağınız araştırmaya kaynak bulmak için, hem de sonuçlarını yayınlatabilmek için “sanayi” ile işbirliği yapmak zorundasınız. Bu ilişkide saygı göreceksiniz. “ÜNİVERSİTE” büyük harfle, “sanayi” küçük harfle yazılacak. Adınız “hocam” olacak. Ancak, onların dediği olacak.

Üstelik daha çoğu üniversite bir kamu kurumu. Bütçesini Devlet'ten sağlıyor. Yöneticileri biraz seçimle, biraz YÖK, biraz da Cumhurbaşkanı'nca belirleniyor. Daha, her üniversiteye bir “MÜTEVELLİ HEYETİ” musallat edilmedi. Üniversitelerinizi “saygın iş adamları” yönetmiyor henüz. Ama bu da çok yakın. Çağdaş dünyadan geride kalmayı kim isteyebilir, yönetime kim karşı çıkabilir, gerici miyiz biz?

Kuşkusuz, işin ortalaması bu. Kıyıda köşede özgürlük alanları var. Kaldı ve gelecekte de kalacak. Üniversite kendini koruyabilmek için savunma yolları arıyor, arayacak. Vakıflar, döner sermaye kurumları sanayinin bu müdahalesini biraz yumuşatmak için değil mi?

Ama nafîle. Bu kurumsallaşmalar bilim insanının minik rantlarla bilim dışına itilmesini sağlamak ve meşrulaştırmakla sonuçlanıyor. Öyle bir kıskaca alınmışlık var ki, bilim insanı artık serbest pazarda dün mezun ettiği mühendislerle rekabet edip yüklenemediği işlerle vakıflar ya da döner sermaye kurumları üzerinden ticaret yapmak zorunda. Sondaj ya da kazık makinesi alan ve bunlarla “piyasa”da ücretli iş yapan Üniversite Döner

Sermayeleri bilimsel araştırmayı mı besliyor? Bu kurumlar ihalelere girip %40 kırımla iş yüklendiğinde bilimsel araştırmayı mı besliyor? ...

Ne yapsınlar? YDD'nin geri bırakılmış ülkelerin Üniversitelerine dayattığı Üniversite Sanayi İşbirliği modeli bu. Artık kalkınmasını üzerinde yükseltmek, sanayisinin önünü açmak için bilimsel araştırmaları besleyen, onun önünü açmaya uğraşan bir “Cumhuriyet Türkiye'si” yok.

Tüm insanlığın ve bu ülke halkının esenliği uğruna “**evrenkentleri**” (üniversiteleri) yaşatacak, besleyecek eşitlikçi bir dünya ya da ülke düzeni de henüz gerçekleştirilemedi.

Bu durumda görünür bir gelecekte “Üniversite Sanayi İşbirliği” Üniversitelerin bir kamu kurumu olmasını değil “sanayi”nin hizmetinde bir prestij kurumu olarak kalmasını ve ucuz işgücü üretmesini amaçlayan bir egemenlik ilişkisi olarak kalacak.

Bu dönemde bağımsız bilim insanı söyleminin büyüleyici ışıltısı bir yanılsama olarak kalacak ve yaşama geçirilen egemenlik ilişkisini gizlemek için tüketilecek.

Foucault, özgürlüğün insanın doğuştan edindiği bir hak değil, bir ilişki durumu olduğunu ve ancak kazanılabileceğini söylüyor. Emekle, ısrarla, inatla, ilkelerinden ödün vermeden, ama gönencinden ve güvenliğinden önemli ödümler verilerek kazanılabilecek şey, özgürlük.

Artık bu özgürlüğü kazanabilen bilim insanı geleceğe bir kahraman olarak kalacak; bugün bolluk ve saygınlık görmek için uyumu, personelliği seçenlerse bugün belki, ama gelecekte hiç “atıf” alamayacak.

Seçim zor, hocam!